

Οι καμηλάρηδες και τα καμηλαριά

> Η μεταφορά προϊόντων και υλικών κατά το παρελθόν

ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ ΟΙΣΤΡΟΣ

Με το Γιάννη Βιολάρη, αρχαιολόγο

ΜΕΧΡΙ και την περίοδο του μεσοπολέμου, τη μεταφορά διαφόρων προϊόντων και υλικών από τη μια περιοχή της Κύπρου στην άλλη αναλάμβαναν οι καμηλάρηδες. Τα καραβάνια με τις καμήλες κινούνταν από την κεντρική πεδιάδα του νησιού, τη Μεσσαρία, μέχρι τη Λάρνακα και τη Λεμεσό, την Πάφο και τη Λευκωσία και γενικά όπου υπήρχαν αρκετά πλατιοί δρόμοι για να μπορούν να κινούνται οι φορτωμένες καμήλες. Μετέφεραν σιτηρά, χαρούπια, κρασί, λάδι, φρούτα και κηπευτικά, όσπρια, βαμβάκι, κάρβουνα και καυσόξυλα, πέτρες, ασβέστη... ακόμη και αρχαιοτήτες. Οι καμηλάρηδες δούλευαν είτε ως απλοί μεταφορείς, οπότε πληρώνονταν για τη μεταφορά (έπαιρναν το λεγόμενο κκιρά, δηλαδή το αγωγή), είτε αγόραζαν οι ίδιοι γεωργικά προϊόντα ή άλλα υλικά και τα μεταπωλούσαν χονδρικά ή λιανικά με κέρδος. Μετέφεραν το πλεόνασμα μιας περιοχής σε άλλες όπου υπήρχε έλλειψη των συγκεκριμένων προϊόντων ή υλικών. Φρόντιζαν να επιστρέφουν φορτωμένοι με αντίστοιχα εμπορεύματα, τα οποία πωλούσαν σε χωριά που συναντούσαν στο δρόμο της επιστροφής ή τα μετέφεραν στον τελικό προορισμό τους. Σημειώνουμε ότι αναφέρονται και καμηλάρηδες στην υπηρεσία μεγάλων μοναστηριών.

Το επάγγελμα του καμηλάρη ήταν κληρονομικό από πατέρα σε γιο ή από θείο σε ανιψιό. Για να μπορεί κάποιος να διεξάγει μεταφορές έπρεπε να έχει τουλάχιστον ένα κατάριν, δηλαδή έξι καμήλες. Οι καμηλάρηδες ήταν μια ιδιαίτερη επαγγελματική τάξη, που δεν τη ζήλευαν πολύ φαίνεται και γι' αυτό όταν ήθελαν να υποτιμήσουν κάποιον του έλεγαν, «εσού για καμηλάρης έκαμνες». Στο κεφάλι φορούσαν ένα συγκεκριμένο είδος άσπρου μαντιλιού με κόκκινα πλουμιά και κρόσσια που έπεφταν στο μέτωπο, το λεγόμενο μαντίλι του καμηλάρη. Στο πωκάμισό τους είχαν συνήθως ένα φυλακτό για το φθόνο και το βάσκανο οφθαλμό, ενώ στο λαιμό της κάθε καμήλας κρεμούσαν γαλάζιες χάντρες για τον ίδιο λόγο. Το σαμάρι και τὰ λουριά της καμήλας ήταν επίσης διακοσμημένα με χρυσαφένιες κλωστές, κρόσσια και χάντρες.

Οι καμήλες προχωρούσαν δεμένες με σχοινί, η μια πίσω από την άλλη, σε ευθεία γραμμή, και αυτό ήταν το λεγόμενο κατάριν. Ο καμηλάρης είτε περπατούσε μπροστά είτε, σε μεγάλα ταξίδια, καβαλούσε την πρώτη καμήλα. Όταν πλησίαζαν σε κάποιο χωριό, ο καμηλάρης φυσούσε την κόρνα του, που ήταν ένα βουκέρατο ή ένα μεγάλο θαλάσσιο κοχύλι, και φρόντιζε να κατεβαίνει από την καμήλα, διότι απαγορευόταν να εισέρχεται και να διασχίζει τα χωριά καβάλα στην καμήλα, για λόγους ηθικής. Λέγεται ότι οι καμηλάρηδες ήταν λιγομίλητοι και ιδιότυποι άν-

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Κυριακή, 21 Δεκεμβρίου 2008, π. 50

θρωποι, γιατί το επάγγελμά τους απαιτούσε να ταξιδεύουν μέρες και νύχτες μόνοι συνήθως (δεν μετέφεραν επιβάτες), και δεν αναμιγνύονταν παρά μόνο με συναδέλφους.

Στο λαιμό της κάθε καμήλας υπήρχε περασμένο ένα καμπανελλί, με εξαίρεση την τελευταία που είχε ένα μεγαλύτερο, το λεγόμενο καμπλαρίσιμο. Ο ήχος του τελευταίου καθοσύχαζε τον μισοκοιμισμένο καμπλάρη που καθόταν, όπως προαναφέρθηκε στην πρώτη καμήλα του караβανιού. Έδιναν μεγάλη σημασία στη «φωνή», στον ήχο των καμπανελλιών, διότι ήταν ένα είδος ηχητικής «ταυτότητας» για το κάθε καττάριν, όπως και για τα κοπάδια των βοσκών.

Τα σαμάρια των καμήλων τα κατασκεύαζαν εξειδικευμένοι τεχνίτες στη Μόρφου και στο Βαρώσι,

ενώ συχνά οι ίδιοι οι καμπλάρηδες έφτιαχναν τα σχοινιά για το φόρτωμα κλώθοντας και πλέκοντας τις τρίχες από τις καμήλες. Σημειώνεται ότι κούρευαν της καμήλες με ψαλίδι όταν μεγάλωναν οι τρίχες τους και το μαλλί το χρησιμοποιούσαν για να υφαίνουν μάλλινα χειμερινά σεντόνια καφέ χρώματος. Κατά τη διάρκεια των ταξιδιών περιποιούνταν οι ίδιοι οι καμπλάρηδες τα ζώα τους βουρτσίζοντάς τα με μια ειδική μεταλλική κτένα σε σχήμα Π (το λεγόμενο τασαίν ή ξυστρίν) και αλείφοντας με ζωικό λίπος τις πληγές που δημιουργούνταν στο σώμα του ζώου από τα φορτία (πολλές καμήλες υπέφεραν και από την ψώρα). Κάτω από τα σαμάρια τοποθετούσαν ψάθες από φλούδι ή (καλύτερα) χαράρκα, δηλαδή σακιά που υφαίνονταν από τρίχα ζώου και όχι από φυτικό

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Κυριακή, 21 Δεκεμβρίου 2008, p. 50

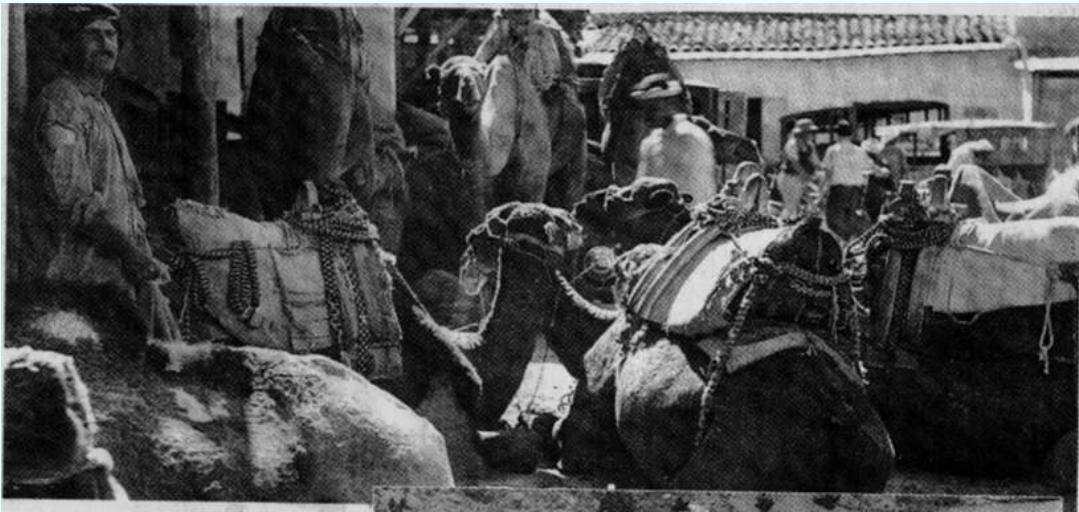
νήμα. Σημειώνεται ότι τὰ χαράρκα ήταν στην ουσία οι μεγάλοι σάκκοι με τούς οποίους φόρτωναν κατά κανόνα τις καμήλες και χρησιμοποιούνταν κυρίως για τη μεταφορά άχυρου και γενικά προϊόντων που έχουν μεγάλο όγκο και μικρό βάρος.

Ο κάθε καμηλάρης είχε το πόστο του σε περβόλες (δηλαδή ανοικτούς χώρους μέσα στις πόλεις) και σε χάνια των πόλεων και τις υπαίθρου, τα οποία χρησίμευαν ως σταθμοί. Υπάρχουν και διάφορα σχετικά τοπωνύμια, όπως οι «νησιές τους καμηλάρηδες» στο Δίκωμο, όπου έλεγαν ότι εκεί στάθμευαν τα καραβάνια για φαγητό και ξεκούραση. Στη Λευκωσία αναφέρεται, ήδη από τα μεσαιωνικά χρόνια, περιοχή με το όνομα Καμηλαριόν ή Καμηλαργιόν. Στις πόλεις υπήρχαν, λοιπόν, τα καμηλαρκά για τη στέγαση των καμήλων. Ήταν διαρρυθμισμένα όπως και τα χάνια, οι διαστάσεις τους όμως ήταν προσαρμοσμέ-

νες στις ανάγκες των καμήλων. Τα υπόστεγα που κάλυπταν τις πάχνες ήταν ψηλότερα, ενώ οι πάχνες, που ήταν καμωμένες από ππλό, ήταν χαμηλότερες διότι οι καμήλες συνηθίζουν να τρώνε και να πίνουν καθισμένες.

Όταν έφταναν στο χάνι ο καμηλάρης έλυνε τις καμήλες και τις έδενε την κάθε μια ξεχωριστά στα παλούκια που υπήρχαν δίπλα από τις πάχνες. Στο κέντρο της αυλή του καμηλαριού υπήρχε συνήθως βρυσή με λίθινες γούρνες για το πότισμα των καμήλων. Υπήρχε επίσης ξενώνας, καφενείο και μαγειρείο για τους καμηλάρηδες.

Αναφέρουμε, τέλος, ότι οι καμήλες εκτοπίστηκαν με τη δημιουργία σύγχρονου οδικού δικτύου και την εμφάνιση των φορτηγών αυτοκινήτων, συνέχισαν να χρησιμοποιούνται σε μέρη όπου δεν υπήρχαν σύγχρονοι δρόμοι.

ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ

Κυριακή, 21 Δεκεμβρίου 2008, p. 50

